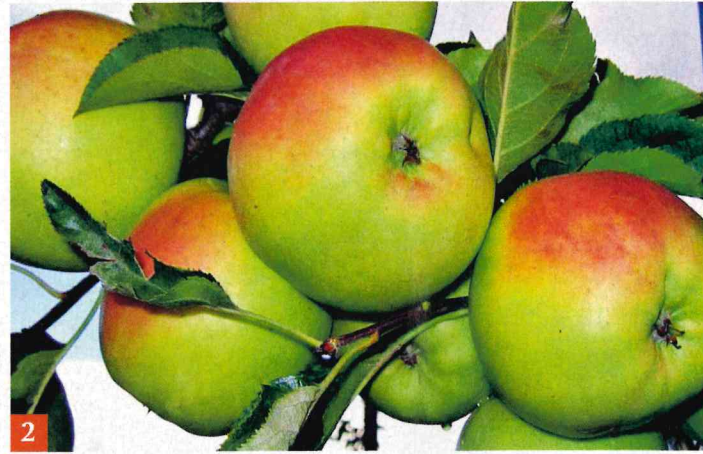

Součástí odrůdového zkoušení sestává jícího především z mravenčí práce na poli, ve vinici, na chmelnici či v sadu je i úřední posuzování vhodnosti názvu pro danou odrůdu.

Co všechno tedy musí být splněno, aby nová odrůda mohla být na trh uvedena pod vhodným názvem?

V roce 2017 obdržel Národní odrůdový úřad pro odrůdy v registračním řízení a v řízení o udělení ochrany práv odrůdy celkem 422 návrhů názvů k posouzení vhodnosti, z toho 398 jich bylo ve formě vymyšleného jména neboli tzv. fantazijního názvu (např. BARBY) a 24 ve formě kódu (např. DS1945A).

V 66 % se jednalo o zemědělské plodiny, v 23 % o zeleninové druhy, v 6 % o ovocné druhy, ve 3 % o révu vinnou a chmel a ve 2 % o okrasné druhy a byliny. Z celkového počtu návrhů názvů 422 jich bylo pro nevhodnost zamítnuto 39, tedy zhruba 9 %.

KRITÉRIA PRO POSOUZENÍ VHDNOSTI NÁZVU

Pro jednu a tutéž odrůdu se v ČR použije stejný název, který se pro ni užívá v jiném členském státě Evropské unie nebo členu UPOV (Mezinárodní unie pro ochranu nových odrůd rostlin) – s výjimkou, kdy název není u nás přípustný, což znamená, že je jazykově nevhodný (nevyslovitelné slovo nebo slovo budící v českém jazyce pohoršení).

Tedy není v zásadě možné, aby tatáž odrůda měla dva různé názvy, pouze u některých starých odrůd, zejména u historických odrůd révy vinné a zeleniny se dodnes ještě můžeme setkat s tím, že má odrůda názvů několik – jedná se pak o synonyma.

■ Název není vhodný, když je v rozporu s tzv. prioritním právem třetí strany, tedy je shodný nebo zaměnitelný s ochrannou známkou (Trade Mark), Chráněným označením původu (CHOP), Chráněným zeměpisným označením (CHZO) nebo Zaručenou tradiční specialitou (ZTS) pro stejné nebo podobné výrobky.

Posuzování vhodnosti názvů odrůd

Od vzniku nové odrůdy až po její uvedení na trh vede poměrně dlouhá a složitá cesta zahrnující šlechtění a odrůdové zkoušení. Šlechtěním se zabývají profesionální šlechtitelé nebo amatérští drobní pěstitelé. Odrůdové zkoušení pak provádí Národní odrůdový úřad spadající pod Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský.

Pro novou odrůdu zeli je např. nevhodný název NOŠOVICKÝ SEN, neboť existuje CHOP pro podobný výrobek – kysané zeli – „Nošovické kysané zeli“.

■ Název je dále nevhodný, když je těžko poznatelný jako název odrůdy (může se jednat např. o název čistě popisný), nebo když je těžko vyslovitelný (sestává pouze z jediného písmene, sestává ze souboru písmen tvořících nevyslovitelné slovo, je složený pouze z čísel, obsahuje více než tři slova, obsahuje interpunkční znaménko).

■ Název ROUND GREY (= kulatá šedá) je např. pro odrůdu dýně nevhodný, protože je čistě popisný – popisuje jen tvar a barvu dýně, název GUSTOSO (= chutný) je nevhodný např. pro broskev, avšak např. pro tulipán je již přijatelný (chuť u okrasných rostlin není podstatná), název L-93 XD je obecně pro všechny rostliny nevhodný, protože obsahuje pomlčku.

■ Název také není vhodný, když je shodný nebo zaměnitelný s názvem používaným pro jinou odrůdu téhož nebo příbuzného druhu v České republice, v jiném členském státě nebo v jiném členu UPOV.

■ Název ELSA je např. pro broskev nevhodný, pokud již existuje pro meruňku (= příbuzný druh) název ELZA, protože jsou oba názvy koncepčně i foneticky příliš blízké, název PINKY je nevhodný, existuje-li v rámci téhož nebo příbuzného druhu již název BINKY, neboť oba názvy jsou vizuálně i foneticky příliš blízké.

■ Název je též nevhodný, pokud vyvolává nesprávné představy o hodnotě, vlastnostech nebo původu odrůdy či totožnosti šlechtitele, pokud obsahuje komparativy nebo superlativy, nebo botanické názvy rostlin.

Název SUPERIOR je nevhodný, protože evokuje lepší kvalitu dané odrůdy (oproti ostatním), avšak název LAKE SUPERIOR již vyhovující je, protože se jedná o známé jezero na hranici USA a Kanady a název neevokuje lepší kvalitu, název EXCELLENT je nevhodný, protože obsahuje superlativ a názvy jako SATIVUS nebo TRITICUM jsou taktéž nevhodné, neboť obsahují botanické názvy nebo jejich části.

■ Název také může být posouzen jako nevhodný, pokud je shodný nebo může být zaměněn s jinými názvy, které jsou obecně užívány při uvádění zboží na trh – jedná se o názvy měn, vah, mír. Taktéž pokud je jazykově nevhodný – jednalo by se o případ, kdy by cizojazyčné slovo v národním jazyce budilo pohoršení. Nevhodné by tak byly například názvy DOLLAR, KILO, METR, SUKA (= polsky znamená „fena“ nebo „dívka“).

■ Zvláštním případem je i posuzování návrhů názvů, obsahujících v názvu slovo „bio“, „eko“, „organic“ apod. Tato slova v názvech odrůd nelze použít vůbec. Nevhodný by tak byl například název BIOSTAR, obsahující slovo „bio“.

POSUZOVÁNÍ NÁVRHŮ NÁZVŮ OBSAHUJÍCÍCH OZNAČENÍ BARVY

(nebo jejichž součástí je název, evokující barvu, např. losos, rubín).

Název nemůže sestávat z pouhého označení barvy, s výjimkou případu, kdy jde zároveň o jméno a kdy barva odpovídá i barvě rostliny, označení barvy ale může být součástí složeného názvu, pakliže barva odpovídá barvě rostliny. Název evokující barvu může být použit u druhů, pro něž je barva jedním z hlavních parametrů a je odpovídající, zároveň ale může být libovolně použit pro druhy, kde barva není relevantní vůbec. Například název RED není vhodný, avšak název BIANCA již vhodný je za předpokladu bílé barvy květů nebo plodů, název RED SUN je vhodný za předpokladu červené barvy květů či plodů, název SALMON (= lososový) je vhodný pro okrasné rostliny s lososovou barvou, ale je vhodný také například i pro okurku.

UCELENÉ ŘADY A ZEMĚPISNÉ NÁZVY

■ V případě ucelené řady odrůd téhož rostlinného druhu od téhož šlechtitele je možné použít stejný název pro další, nejčastěji nějakým způsobem „vylepšenou“ odrůdu, doplněný o pořadové číslo. Například: původní název odrůdy rajčete je SAN MARZANO, název pro vylepšenou odrůdu tohoto rajčete je SAN MARZANO 2 apod.

■ Při posuzování návrhů názvů je někdy nutné zohlednit i zeměpisnou oblast, zejména v případě, kdy z ní daný druh pochází a je tím světově proslulý. Může se jednat např. o světoznámé tulipány z Holandska, o proslulý květák z Bretaně apod. Například pro tulipán je nevhodný název HOLLAND, protože tento název evokuje holandské tulipány jako celek, avšak název MYSTERY OF HOLLAND je vhodný za podmínky, že odrůda tulipánu byla skutečně vyšlechtěna v Holandsku. Název odrůdy květáku QUEEN OF BRETAGNE je možný v případě, že odrůda byla vyšlechtěna v Bretani. Zároveň by se tak ale mohla jmenovat odrůda jiného rostlinného druhu, nemajícího proslulost, i kdyby v tomto regionu vyšlechtěna nebyla.

PRAVIDLO Odstupu DESETI LET

V případě méně významné odrůdy je možné po 10 letech od výmazu takovéto odrůdy z úředního seznamu použít název podobný, v případě odrůdy, která se na trhu vyskytovala pouze velmi krátce, dokonce i název stejný. Například pro odrůdu mrkve ANIKA vypršela ochrana práv odrůdy v roce 2002, a proto je možné v roce 2012 použít podobný název pro jinou odrůdu mrkve,

lišící se např. jen o 1 písmeno, např. ANITA. Pokud by se však původní odrůda ANIKA na trhu vyskytovala jen velmi krátce a nedosáhla by žádného významu, bylo by možné v roce 2012 použít pro jinou odrůdu mrkve název dokonce stejný, tedy ANIKA.

NAJÍT NÁZEV STOJÍ ÚSILÍ

Úřední posuzování vhodnosti názvů odrůd pěstovaných rostlin je poměrně složitý proces, který Národní odrůdový úřad provádí ve spolupráci s Odrůdovým úřadem Společenství – CPVO (Community Plant Variety Office) a se všemi členskými státy Evropské unie podle poměrně jasně daných pravidel. Pro šlechtitele nových odrůd není vzhledem k obrovskému množství odrůd na evropském i světovém trhu v současné době vůbec snadné najít vhodný (a řekněme i líbivý) název, zejména v případě hodně rozšířených plodin (např. obiloviny nebo trávy). Národní odrůdový úřad se snaží v co nejvyšší možné míře šlechtitelům vyhovět a název pokud možno nezamítá. Pokud však jde o jasný rozpor s platnými pravidly pro posuzování vhodnosti názvů, název oficiálně zamítne a šlechtitel je pak povinen v zákonem stanoveném termínu předložit jiný návrh názvu pro danou rostlinu.

Osivo a sadba pěstovaných rostlin, kterým byla udělena ochrana práv odrůdy a osivo a sadba pěstovaných rostlin, podléhající registraci a uvedených v tzv. druhovém seznamu, tedy musí být při uvádění do oběhu v ČR a v členských státech Evropské unie označeny vhodným názvem odrůdy.

NEREGISTROVANÉ DRUHY MOHOU MÍT NÁZEV LIBOVOLNÝ

Registrované odrůdy (většina zemědělských a zeleninových druhů, ovocných rodů a druhů, réva, chmel, některé podnože zeleninových druhů, okrasné druhy) jsou pak zapsány v tzv. odrůdových knihách daného členského státu a někte-

ré také ve Společných katalogích odrůd Evropské Komise. Odrůdy, kterým byla udělena ochrana práv (patří sem všechny zemědělské a zeleninové druhy, ovocné rody a druhy, podnože zeleninových druhů, byliny a okrasné druhy) jsou pak zapsány v národním nebo evropském Seznamu chráněných odrůd. Osivo a sadba pěstovaných rostlin nepodléhající registraci, tedy neuvedených v druhovém seznamu (těch méně významných a méně rozšířených) nemají ochranu práv odrůdy, mohou být označeny víceméně libovolným názvem, nebo nemusí být označeny názvem odrůdy vůbec. Tyto odrůdy jsou případně zapsány v tzv. komerčních katalogích.

NA ZÁVĚR

Názvy českých odrůd, předložené českými šlechtiteli rostlin, jsou mnohdy velmi libozvučné a svým způsobem originální (broskvoň KRASAVA, jablonoň LUNA, angrešt ZLATÝ FÍK, réva vinná MEDEA, rajče BEJBINO, paprika RÁKOSNÍČEK nebo HAMÍK, fazol obecný DALMATIN, okurka TWIGGY, česnek TRUBAČ, brambor PARDÁL atd.) a mají tedy potenciál oslovit tuzemské zákazníky už jen svým přitažlivým názvem.

DŮLEŽITÉ WEBOVÉ STRÁNKY ÚKZÚZ:

1. On-line Databáze odrůd/Státní odrůdová kniha (denně aktualizováno) <http://eagri.cz/public/app/sok/odrudy-NouQE.do>
2. Seznam odrůd zapsaných ve Státní odrůdové knize ke dni 15. 6. 2017 http://eagri.cz/public/web/file/408615/_32017.pdf
3. Seznam chráněných odrůd ke dni 1. 10. 2017 http://eagri.cz/public/web/file/553259/_72017.pdf

Jiřina Hrabálková
ÚKZÚZ – Národní odrůdový úřad

1 KRASAVA 2 LUNA 3 ZLATÝ FÍK

